

Die tote Stadt

Het was al een hele tijd geleden dat ik een operavoorstelling zag in een operahuis. Op zondag 16 april 2023 was het weer zover. Ik had er zin in. Met mijn lief stapte ik rond het middaguur in de auto om naar het verzamelpunt te gaan in Tilburg waar reisgenoten van de Operaclub Nederland hun gezamenlijke reis met de bus naar Düsseldorf zouden starten.

Ik vond het bijzonder dat onze vrienden Wil en Carin van der Kruijs ook meereisden en dat ook schoonzoon Bartho zich bij het gezelschap voegde.

De reis verliep voortreffelijk. Ton van Eijndhoven van de Operaclub gaf achtergrondinformatie over de opera Die tote Stadt die het gezelschap ging zien. Vanzelfsprekend kwam de bijzondere regie van Daniël Kramer ter sprake. Mijn nieuwsgierigheid hoe die opera voor het voetlicht zou worden gebracht groeide per afgelegde kilometer. Rond 3 uur arriveerde het gezelschap in Moers voor een heerlijk warm/koud buffet. De stemming zat er goed in.

Het onderwerp van de opera was de knellende vraag: in hoeverre kan een mens de dood accepteren van iemand die hij of zij intens liefheeft. Kan een achtergebleven geliefde tijdens het moeizaam verwerken van een groot verdriet ook gelijktijdig loskomen van de overledene. De volgende vraag rijst dan op: mogen herinneringen en de liefde die men voor een overledene heeft een sta in de weg zijn om het leven weer op te pakken zonder ten onder te gaan aan verdriet en psychische schade?

Geen opgewekt thema. Ik was dan ook benieuwd of de opera in goede aarde zou vallen bij het publiek in de bijna uitverkochte zaal.

Het spontane applaus en de duur ervan overtuigde mij dat de mensen hadden genoten van dit muziekwerk met zijn duistere kanten.

Na afloop wisten een aantal mensen niet goed hoe ze de muzikale ideeën van Erich Wolfgang Korngold moesten interpreteren. Ik hoorde van verschillende operaliefhebbers dat Korngolds muziek veel lijkt op de muziek van Richard Wagner. Ik kon dat niet beamen. Slechts de heftigheid die ik hoor in Wagners Siegfried uit der Ring des Nibelungen breng ik in verband met Die tote Stadt. Dat had ook te maken met het optreden van de tenor Corby Welch die zeer luid en hoog zijn rol zong en de dragende figuur was van de voorstelling.

De muziek van Die tote Stadt is romantisch maar ook modern zonder de tonaliteit te verlaten. De bekendste en meest tot de verbeelding gezongen stukken zijn Marietta's 'Glück das mir verblieb' gezongen door de uitstekende sopraan Nadia Stefano en de meeslepende aria 'Mein Sehnen, mein Wählen' door de tenor Emmett O'Hanlon die zowel de rol van Frits als die van Frank vertolkte.

Corby Welch vertolkte de rol van Paul die zijn vrouw Marie had verloren. Hij was de centrale figuur in de opera. Hij kon het overlijden van zijn vrouw absoluut niet verwerken. Toen hij vervolgens een vrouw ontmoette die een kopie leek te zijn van zijn voormalige echtgenote Marie en ook nog eens Mariëtta heette, was de basis gelegd voor een opera die voldoende voer was voor een heel batterij psychologen, psychiaters en filosofen.

Hallucinaties, eenzaamheid, verwisseling tussen realiteit en fantasie waren de thema's waarmee de wetenschappers zich bezig konden houden. Het was allemaal zeer schokkend. Dat was de muziek ook. Zeer heftig, veel staccato en belangrijke rollen voor de blazers. De protagonisten moesten soms het maximum van hun volume inzetten om verstaanbaar te blijven en zich niet te laten overstemmen door het uitstekende orkest onder leiding van dirigent Axel Kober.

De hoofdfiguur Paul had een aparte kamer ingericht om de herinneringen aan zijn Marie levendig te houden. Er stond een grote houten pop opgesteld die niemand kon ontgaan. Het was Marie in witte kledij en voorzien van blonde haren. Paul was verknocht aan haar. De Vrouw die hij ontmoette in de stad en die hij in zijn huis uitnodigde zag er ook zo uit. Zij bleek toch niet in alle opzichten de gelijke van Marie. Terwijl trouw een heilige missie was van Paul ten opzichte van Marie was Marietta een dame die tijdens de inmiddels ontwikkelde relatie met Paul ook een relatie aan ging met diens vriend Frank. Geen reden voor Paul om Marietta af te stoten want zij hadden elkaar nodig. Paul begeerde Marietta, die zich openlijk stoorde aan de niet aflatende loftuitingen van de liefde van Paul voor zijn Marie: zij verzuchtte : 'Ik wil Paul niet voor de helft maar helemaal'. Paul zag dat anders. Hij was tijdens zijn huwelijksleven gefocust op een monogame relatie met Marie. Toen ook nog bleek dat Marietta deel uitmaakte van een toneelgezelschap waar zij als danseres optrad en allerlei intimiteiten van andere acteurs toeliet, stapelden zich de problemen op.

Paul vrijde met de pop die Marie voorstelde, met de actrice Marietta en met een inmiddels opgevoerde gereïncarneerde Marie die leek op Marietta maar voornamelijk in het zwart was gekleed. De regisseur had in feite Marie in twee personen getransformeerd. Een in de geest van Paul waarin Marie alom tegenwoordig leek en in de in het wit geklede Marietta. Paul vond op een zeker moment dat hij zowel Marie als Marietta misbruikte.

De laatste acte was zeer spannend door de strijd die zich in de geest van Paul afspeelde tussen hem, Marietta en zijn overleden vrouw waarvan hij bij de aanvang nog oprecht geloofde dat zijn echtgenote in Marietta was gereïncarneerd. Pas toen hij in zijn fantasie beleefde dat hij Marietta had vermoord en zijn huishoudster Brigitta hem duidelijk maakte dat Marietta zojuist naar het huis van Paul was teruggekeerd om de door haar vergeten paraplu op te halen. Pas toen besepte hij dat alles wat hij meemaakte een fantasie, een grote droom, was. Hij erkende nu de onmogelijkheid van de reïncarnatie van zijn dode echtgenote en verwoordde dit door te zeggen dat zijn laatste droom een streep haalde door al zijn fantasieën. Daarna was er ontspanning op het podium en in de zaal.

Ik vond dat het grote applaus op zijn plaats was. We arriveerden allen rond middernacht weer in de thuishaven. Mooie voorstelling! Mooie dag!

De volgende dag was ik nog zo in de ban van deze opera dat ik thuis nog een eigen dvd van Die tote Stadt ben gaan bekijken en bestuderen.

Deze opera van de componist Erich Korngold (1897-1957) heeft lange tijd op de affiches van de operahuizen gestaan. Opvallend is dat de premières op twee plaatsen gelijktijdig plaats vonden in de operahuizen van Keulen en Hamburg in 1920. De opera heeft drie acten. Het libretto is van Paul Schott naar de roman van Georges Rodenbach.

De dirigenten waren respectievelijk in Keulen en Hamburg Otto Klemperer en Egon Pollak.

In april 1924 ging het werk in de Met in New York in première met Georg Szell op de bok en met Lotte Lehman als Marietta en Richard Tauber als Paul.

Ik kon geen zwakke plekken in de voorstelling in Düsseldorf ontdekken. Dat zou natuurlijk wat gemakkelijker zijn gegaan als ik die opera een paar maal tevoren had gehoord en gezien. Ter vergelijking heb ik geluisterd en gekeken naar een dvd opname uit 2001 opgenomen in

Straatsburg. In de hoofdrollen zongen de door mij zeer gewaardeerde Angela Denoke als Marietta en Torsten Kerl als Paul. Van beide zangers werd een enorm uithoudingsvermogen gevraagd. Ik kan u deze opname zeer aanbevelen al is invulling van de encenering op deze dvd van Inga Levant traditioneler dan die van Daniël Kramer in Düsseldorf. Maar ik heb van beide voorstellingen genoten!

Peter Année